

*Monika Słupińska**

ROZWÓJ UKIERUNKOWANY TERYTORIALNIE W NOWEJ POLITYCE SPÓJNOŚCI

1. Wprowadzenie

Ostatnie dwudziestolecie to okres toczącej się debaty, dotyczącej zmiany paradygmatu polityki regionalnej pod kątem jej celów, priorytetów, narzędzi, podmiotów i geograficznego obszaru interwencji. Zmieniające się wyzwania i uwarunkowania rozwojowe, w tym postępujący proces pogłębiania i poszerzania procesu integracji europejskiej, wymuszają konieczność zmiany modelu polityki spójności.

Polityka spójności realizowana przez Unię Europejską w ostatnich latach ewoluje od modelu polityki redystrybucyjnej, skupiającej się na przekazywaniu środków regionom najmniej uprzywilejowanym, w kierunku polityki ukierunkowanej na wykorzystanie potencjałów endogenicznych i specyfik poszczególnych terytoriów. Tak zorientowana polityka ma się przyczynić do pełniejszego wykorzystania potencjału rozwojowego całej Unii Europejskiej, na rzecz kreowania wzrostu, zatrudnienia i spójności. Przesłanki dla zaproponowanego przez Komisję Europejską kształtu nowej polityki spójności stanowią wnioski wynikające z szeregu opracowań i analiz (dorobek OECD – nowy paradygmat polityki regionalnej, raport F. Barki – rozwój ukierunkowany terytorialnie).

Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na zmiany zachodzące w modelu polityki spójności Unii Europejskiej, transformujące tę politykę – w coraz większym stopniu – w kierunku polityki ukierunkowanej terytorialnie.

* Doktor, Katedra Gospodarki Regionalnej i Środowiska, Instytut Gospodarki Przestrzennej, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny, Uniwersytet Łódzki

2. Rozwój ukierunkowany terytorialnie – nowe podejście w polityce spójności

Koncepcja rozwoju ukierunkowanego terytorialnie – nowego kierunku w polityce spójności Unii Europejskiej – opiera się na dorobku myśli naukowej w zakresie rozwoju regionalnego, koncentrującej się w ostatnich latach na analizie przestrzennego wymiaru procesów rozwoju gospodarczego. Wypracowane koncepcje teoretyczne rozwoju regionalnego, m.in. koncepcja rozwoju sieciowego [Castells, 2008], koncepcja regionu uczącego się [Florida, 2000], czy nowa teoria wzrostu endogenicznego [Szlachta, Zaleski, 2009], stanowią teoretyczną podstawę programowania i wdrażania polityki spójności Unii Europejskiej.

Warto jednak podkreślić, że przedefiniowaniu uległo samo pojęcie terytorium. Badania nad terytorialnymi formami organizacji działalności gospodarczych przyczyniły się do przedefiniowania pojęcia „terytorium”, rozumianego nie jako geograficzna przestrzeń miejsca określonego granicami administracyjnymi, ale postrzeganego jako określony układ społeczno-instytucjonalny o własnych cechach i specyfice. A. Jewtuchowicz przedstawia terytorium jako podmiot charakteryzujący się własną logiką organizacyjną. Terytorium, w jego współczesnym rozumieniu, stanowi z jednej strony specyficzny zasób dla rozwoju, z drugiej zaś strony jest produktem tego rozwoju. [Nowakowska, 2011, s. 17]

Rozważania nad naturą tak rozumianego terytorium prowadzą do konkluzji, że jednym z podstawowych czynników rozwoju lokalnego są społeczności lokalne, sposób ich zorganizowania, formalne i nieformalne instytucje, reguły ukształtowane w procesie historycznego rozwoju terytorium i społeczności naczynionej wspólnotą doświadczeń.

Wpływ uwarunkowań społecznych i instytucjonalnych na rozwój jednostek terytorialnych coraz wyraźniej dostrzegany jest także w dokumentach sporządzanych przez instytucje europejskie. *Zielona Księga w sprawie spójności terytorialnej* z 2008 wyraźnie wskazuje konkurencyjność i dobrobyt jako te elementy rozwoju, które w coraz większym stopniu uzależnione są od samych obywateli i podmiotów gospodarczych zlokalizowanych na danym obszarze. [COM(2008) 616] Strategie rozwojowe w polityce spójności zaczęły uwzględniać w coraz większym stopniu szeroki wachlarz bezpośrednich i pośrednich czynników wydajności i skupiać się na endogennych cechach terytorialnych (zamiast egzogennych inwestycji i transferów). [Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, 2010] Stosowane w nowej polityce narzędzia koncentrują się na zintegrowanych instrumentach „miękkich” i „twardych”, ze szczególnym uwzględnieniem otoczenia biznesu, kapitału relacyjnego, wielopoziomowego zarządzania i lepszej koordynacji procesów rozwoju. Nacisk kładzie się także na „dobre rządzenie” angażujące w jak największym stopniu władze regionalne i lokalne. Ewolucja paradygmatu polityki regionalnej, opisana szeroko

w dorobku OECD polega na: (1) silnym ukierunkowaniu interwencji publicznej na wzmacnianie konkurencyjności wszystkich regionów i aktywizację procesów rozwojowych poprzez pełniejsze wykorzystanie przewag konkurencyjnych i potencjałów rozwojowych, (2) odejściu od krótkoterminowych, odgórnie dystrybuowanych dotacji dla najmniej uprzywilejowanych regionów, na rzecz modelu wieloletnich, zdecentralizowanych polityk rozwojowych, ukierunkowanych na wsparcie konkurencyjności wszystkich regionów, (3) odejściu od inwestycji o charakterze rozproszonej interwencji na rzecz inwestycji bardziej selektywnych i skoncentrowanych (Tabela 1). [Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, 2010]

Koncepcja wypracowana przez ekspertów OECD znalazła swoje odzwierciedlenie w raporcie F. Barki, uzasadniającym celowość stosowania w polityce spójności podejścia ukierunkowanego terytorialnie (*place-based policy*). Podejście to winno cechować się lepszym wykorzystaniem ukrytych lub niewłaściwie wykorzystywanych zasobów i specjalizacji terytorialnych wszystkich terytoriów. Podejście to wymusza większą i lepszą koordynację wszystkich polityk sektorowych, mających oddziaływanie terytorialne i ich stałą ocenę wpływu na terytorium (np. polityka rolna, transportowa)¹. Ukierunkowanie terytorialne polityki spójności wymusza także większe zaangażowanie władz regionalnych i lokalnych w programowanie i wdrażanie polityki spójności. Nowa polityka spójności – w ocenie F. Barki – powinna stanowić odpowiedź na specyficzne potrzeby terytoriów, powiązane z endogenicznym potencjałem rozwojowym poszczególnych obszarów. Zintegrowane podejście terytorialne określa politykę spójności, jako politykę ukierunkowaną na wykorzystanie wewnętrznego potencjału rozwojowego, terytorialnych zasobów, w tym zasobów wiedzy oraz jako politykę pozwalającą na realizację interwencji, odpowiadających z jednej strony wyzwaniom rozwojowym, z drugiej zaś strony dostosowanych do uwarunkowań terytorialnych. Ewolucja polityki spójności odchodzi więc od dotychczasowego modelu redystrybucji środków do regionów mniej uprzywilejowanych, na rzecz wspierania rozwoju wewnętrznych mechanizmów i czynników rozwoju społeczno-gospodarczego. Jak najlepsza i jak najwłaściwsza droga do zdefiniowania możliwości i potrzeb określonych obszarów narzuca konieczność ścisłej współpracy z samorządami terytorialnymi w celu określenia szczegółowych celów interwencji publicznej.

¹ Polityki sektorowe powinny wykorzystywać potencjał i doświadczenie polityki regionalnej w zakresie budowania podejścia terytorialnego i zintegrowanego, a także aplikować zasadę partnerstwa, umożliwiającą pełniejsze wykorzystanie zaangażowania wszystkich podmiotów w procesie rozwoju społecznego, gospodarczego i terytorialnego.

Tabela 1. Stary i nowy paradygmat polityki regionalnej

	STARY PARADYGMAT	NOWY PARADYGMAT
STRATEGIE	Podjęcie sektorowe	Zintegrowane przedsięwzięcia rozwojowe
CELE	KONKURENCYJNOŚĆ	
	Wskazywanie wielu elementów struktury społeczno-gospodarczej jako czynników konkurencyjności, w efekcie nakładania się różnorodnych nieskoordynowanych działań	Strategiczny kierunek polityki regionalnej (rozprzestrzenianie wzrostu) realizowany we wszystkich regionach, w tym również w najbardziej konkurencyjnych ośrodkach. Precyzyjnie określone czynniki konkurencyjności i strategicznie wybrane kierunki jej poprawiania. Wielosektorowe podejście ukierunkowane terytorialnie
	WYRÓWNYWANIE	
	Duży nacisk na działania wyrównawcze, jednak efekt przeciwny do zamierzonego – pogłębianie się zróżnicowań, rozpraszenie środków.	Zwiększanie spójności w wyniku zwiększania możliwości absorpcji (większy przepływ kapitału, osób, wiedzy i innowacji). Specjalne działania „wyrównawcze” dopasowane do potencjałów danych terytoriów, istotne dla całego kraju, skoncentrowane na wybranych obszarach, dla odkrywania i wykorzystywania ich potencjałów, pozwalające osiągnąć „masę krytyczną” niezbędną do dalszego rozwoju.
NARZĘDZIA	Subsydia i pomoc publiczna	Zintegrowane instrumenty „miękkie” i „twarde”, otoczenie biznesowe, kapitał społeczny, sieciowanie, lepsza koordynacja.
WYMIAR TERYTORIALNY	Regiony traktowane homogenicznie, bez uwzględniania ich wewnętrznej i zewnętrznej różnorodności. Słabo uwzględniony wymiar terytorialny, prymat podejścia sektorowego, tzw. „algorytm biedy”.	Podjęcie terytorialne we wszystkich działaniach rozwojowych (dostrzeganie różnorodności, silna koordynacja, zarządzanie wielopoziomowe). Zintegrowane programy, dedykowane obszarom strategicznej interwencji, przy zachowaniu integracji przestrzennej prowadzonej w ramach polityki regionalnej.
JEDNOSTKI TERYTORIALNE	Jednostki administracyjne. Brak uwzględniania relacji miasto-wieś w instrumentach polityki, obszary wiejskie postrzegane jednakowo w całym kraju.	Jednostki funkcjonalne. Zróżnicowane podejście do różnych typów terytoriów. Polityka dostosowana do miejsc, z uwzględnieniem zależności obszarów generujących wzrost, obszarów powiązanych funkcjonalnie i obszarów peryferyjnych.
AKTORZY	Rząd i samorząd regionalny	Wszystkie szczeble administracji publicznej, aktorzy społeczni i przedstawiciele biznesu.

Źródło: Syntetyczne ujęcie przejścia od tradycyjnego postrzegania roli polityki regionalnej do nowoczesnych trendów przyjmowanych przez kraje OECD, na podstawie opracowań OECD oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, 2010.

3. Główne zmiany w zakresie polityki spójności po roku 2013

W październiku 2011 roku Komisja Europejska przyjęła pakiet wniosków legislacyjnych, będących propozycją kształtu polityki spójności w okresie 2014–2020. Proponowana przez Komisję Europejską koncepcja polityki spójności nawiązuje do celów strategii *Europa 2020* [KOM(2010) 2020], odnosi się także do postulatu rozwoju ukierunkowanego terytorialnie zawartego w tzw. Raporcie Barki. [Barca, 2009] Propozycje Komisji Europejskiej odnośnie kształtu polityki spójności w okresie 2014–2020 wprowadzają szereg zmian w porównaniu z dotychczasowym modelem, w tym zmian eksponujących rolę terytorium w skutecznej realizacji polityki spójności. Zmiany te dotyczą zarówno celów, instrumentów, geograficznego zakresu wsparcia, nowego limitu alokacji dla państw członkowskich, jak i wprowadzenia mechanizmów warunkowości i skuteczności (zwiększających efektywność inwestycji europejskich). Zarys zmian proponowanych przez Komisję Europejską w stosunku do obecnego okresu programowania zawiera Tabela 2.

Tabela 2. Główne zmiany w obrębie polityki spójności proponowane przez Komisję Europejską na lata 2014–2020 w stosunku do obecnego okresu programowania

	Okres programowania 2007–2013	Okres programowania 2014–2020
Cele	Konwergencja Konkurencyjność regionalna i zatrudnienie Europejska Współpraca Terytorialna	Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia Europejska Współpraca Terytorialna
Instrumenty finansowe	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Europejski Fundusz Społeczny Fundusz Spójności	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Europejski Fundusz Społeczny Fundusz Spójności Instrument „Łącząc Europę” <i>Objęcie wspólnymi ramami strategicznymi Europejskiego Funduszy Rolnego Rozwoju Obszarów Wiejskich i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybołówstwa</i>
Limit alokacji dla państw członkowskich	4% PKB	2,5% PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie pakietu propozycji legislacyjnych Komisji Europejskiej.

Nowością w zakresie instrumentarium polityki spójności jest koncepcja utworzenia nowego instrumentu infrastrukturalnego, Connecting Europe Facility (CEF) – Instrumentu „Łącząc Europę”, ściśle związanego z polityką spójności,

który miałby być narzędziem wspierającym przedsięwzięcia o kluczowym znaczeniu dla Europy (wzmocnienie sieci transportowo-komunikacyjnej poprzez rozbudowę infrastruktury transportowej, połączeń energetycznych oraz rozwiązań z zakresu technologii informacyjno-komunikacyjnych). Instytucją zarządzającą CEF miałyby być bezpośrednio Komisja Europejska.

W nawiązaniu do geograficznego zakresu wsparcia propozycja Komisji Europejskiej wprowadza podział na regiony słabiej rozwinięte, regiony w okresie przejściowym oraz regiony lepiej rozwinięte. Komisja proponuje podział na trzy kategorie regionów, dla których określa także kryteria dla przydziału środków w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”. Na realizację tego celu Komisja zamierza przeznaczyć łącznie 96,52% środków z alokacji zasobów ogólnych (Tabela 3).

Tabela 3. Kategorie regionów i kryteria podziału środków pomiędzy państwami członkowskimi według propozycji Komisji Europejskiej z 6 października 2011 r.

Kategoria regionu	Kryteria kwalifikowania regionów w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia”	Kryteria przy podziale środków między państwa członkowskie
REGIONY SŁABIEJ ROZWIŃTE	PKB na mieszkańca wynosi mniej niż 75% średniego poziomu PKB w UE-27.	kwalifikująca się ludność, zamożność regionu, zamożność kraju oraz stopa bezrobocia w regionach słabiej rozwiniętych i w regionach w okresie przejściowym
REGIONY W OKRESIE PRZEJŚCIOWYM	– nowa kategoria regionów*; – zastępuje obecny system <i>phasing out</i> oraz <i>phasing-in</i> ; – PKB na mieszkańca wynosi od 75% do 90% średniego poziomu w UE-27. <i>*wszystkie regiony, których PKB na mieszkańca za okres 2007–2013 wyniósł mniej niż 75% średniej UE-25, lecz których PKB na mieszkańca wzrósł do ponad 75% średniej UE-27 otrzymają dwie trzecie swojej alokacji na okres 2007-13. Dla każdej kategorii regionów zostanie ustalony minimalny udział EFS (25% dla regionów objętych celem „Konwergencja”, 40% dla regionów w okresie przejściowym i 52% dla regionów objętych celem konkurencyjności).</i>	kwalifikująca się ludność, zamożność regionu, stopa bezrobocia, wskaźnik zatrudnienia, poziom wykształcenia i gęstość zaludnienia w regionach lepiej rozwiniętych
REGIONY LEPIEJ ROZWIŃTE	PKB na mieszkańca jest wyższy niż 90% średniej PKB w UE-27	ludność, zamożność kraju oraz powierzchnia w przy-padku Funduszu Spójności

Źródło: opracowanie własne na podstawie pakietu wniosków legislacyjnych Komisji Europejskiej.

Regiony będą zaliczane do jednej z proponowanych kategorii, na podstawie stosunku ich PKB *per capita* mierzonego parytetem siły nabywczej, do średniej dla UE-27. Wykaz regionów dla poszczególnych kategorii zostanie określony przez Komisję w formie decyzji.

Istotną zmianą proponowaną przez Komisję Europejską w przyszłym okresie programowania i realizacji polityki spójności Unii Europejskiej jest uwzględnienie wyrażanego od dawna postulatu wzrostu wpływu regionów w implementacji tej polityki, zgodnie z koncepcją rozwoju ukierunkowanego terytorialnie – *place based economy* (F. Barca).

Propozycja Komisji Europejskiej dotycząca kształtu polityki spójności w okresie 2014–2020 w odpowiedzi na postulaty zespołu ekspertów (F. Barca), w większym niż dotychczas stopniu chce zwiększyć udział regionów w polityce spójności Unii Europejskiej. Regiony wyposażone zostaną w pewne kompetencje dotyczące zarówno programowania, jak zarządzania i kontroli efektów realizacji programów operacyjnych.

Podstawowym instrumentem, za pomocą którego regiony będą mogły wpływać na realizację polityki spójności są umowy partnerskie. Będą one przygotowywane przez państwa członkowskie, określając ich strategie, priorytety i warunki dla efektywnego wykorzystania funduszy i zgodne z zakresem wspólnych ram strategicznych. Umowa partnerska obejmować będzie cały okres programowania i całość alokacji dla danego państwa członkowskiego. Umowy te – zgodnie z art. 5 rozporządzenia, dotyczącym partnerstwa i wielopoziomowego sprawowania rządów, będą musiały być sporządzane przy aktywnym udziale partnerów, tj. właściwych organów regionalnych, lokalnych, miejskich i innych władz publicznych, partnerów gospodarczych i społecznych oraz podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie. Partnerzy, oprócz udziału w przygotowaniu umów partnerskich, będą także współtworzyć sprawozdania z postępu prac nad tymi umowami. Będą również zaangażowani w przygotowywanie, realizację, monitorowanie i ocenę programów operacyjnych oraz w prace komitetów monitorujących dla programów operacyjnych.

Umowy partnerskie stwarzają więc dla regionów możliwość rzeczywistego wpływu na określanie priorytetów i zasad korzystania z funduszy, a zamiar ich wprowadzenia jest wyrazem dążenia Komisji do zapewnienia rzeczywistego udziału władz regionalnych w kształtowaniu krajowych dokumentów programowania i realizacji polityki spójności.

Nie ulega wątpliwości, że propozycja Komisji odnośnie nowego okresu programowania polityki spójności uwzględnia postulowany przez F. Barkę terytorialny charakter polityki, bowiem ulega wzrostowi rola samorządów terytorialnych w jej kształtowaniu i realizacji. Jednak – co uznać należy za istotną zmianę – wzrasta również odpowiedzialność regionalnych administracji za zapewnienie odpowiednich warunków dla otrzymania wsparcia (warunkowość – *conditionality*).

4. Podsumowanie

Propozycja Komisji Europejskiej, dotycząca kształtu i zasad realizacji polityki spójności w okresie programowania 2014–2020, wprowadza szereg zmian w stosunku do okresu 2007–2013, zmian prowadzących do uwzględniania w coraz większym stopniu koncepcji rozwoju opartej na potencjale i właściwościach terytorium. Niewątpliwie na kierunki reform wpływ miały z jednej strony wnioski i badania prowadzone przez OECD (nowy paradygmat polityki regionalnej), z drugiej zaś strony wnioski wynikające z raportu Barki (rozwoj ukierunkowany terytorialnie, większe zaangażowanie władz regionalnych, lokalnych i partnerów społecznych w proces programowania i realizacji polityki spójności).

Uwzględnienie w polityce spójności wymiaru terytorialnego przenosi akcent z barier na potencjalne możliwości rozwojowe poszczególnych terytoriów. Jednym z głównych elementów cechujących to podejście jest zwiększenie roli szczebla regionalnego w aktywizowaniu procesów rozwojowych. Budowa i właściwe wykorzystywanie potencjału terytorium oraz jego przewag konkurencyjnych, powinny się odbywać przy wykorzystaniu lokalnej wiedzy, doświadczenia, umiejętności, specjalizacji i relacji występujących pomiędzy różnymi podmiotami lokalnymi. Polityka spójności Unii Europejskiej w tym kontekście kładzie nacisk na wykorzystanie wielopoziomowego zarządzania procesami rozwoju, budowę i usprawnianie instytucji lokalnych, rozwój kapitału relacyjnego oraz tworzenie partnerstw pozwalających na dyseminację wiedzy i doświadczeń.

Innym elementem charakteryzującym nową politykę spójności jest jej silne ukierunkowanie na terytorialność. Promocja koncepcji spójności terytorialnej budowana na poziomie europejskim znalazła swoje odzwierciedlenie w dokumentach unijnych, a opublikowana pod koniec 2008 roku *Zielona Księga w sprawie spójności terytorialnej – przekształcenie różnorodności terytorialnej w siłę* zainicjowała debatę sprzyjającą promocji koncepcji spójności terytorialnej i głębszemu zrozumieniu istoty terytorium. [COM(2008) 616]

Między podejściem sektorowym a podejściem terytorialnym, w polityce spójności występuje szereg istotnych różnic. Podejście terytorialne opiera się na założeniu, że procesy rozwoju mają charakter wielowymiarowy, umożliwiając uwzględnianie terytorialnych uwarunkowań społecznych, gospodarczych i przyrodniczych oraz różnorodności obszarów, na których zachodzą procesy rozwojowe. Podejście ukierunkowane terytorialnie pozwala na maksymalizację synergii instrumentów interwencji publicznej. W podejściu sektorowym natomiast, wymiar terytorialny nie jest uwzględniany w sposób dostateczny, często bywa wręcz pomijany. Jedną z kluczowych ułomności tego podejścia – z punktu widzenia zarządzania terytorialnego – jest niewykorzystanie potencjalnego wkładu, jaki w realizację polityki spójności mogłyby wnieść podmioty regionalne

i lokalne. Brak wykorzystania ich zaangażowania w kształtowanie i wdrażanie polityki spójności, w sposób istotny zmniejsza bowiem jej efektywność.

Podejście terytorialne, charakteryzujące się wielosektorowością i zintegrowanym sposobem oddziaływania na rozwój terytorium wymaga także szerszego uwzględniania w innych politykach sektorowych Unii Europejskiej wymiaru terytorialnego. Informacji o możliwych rozwiązaniach, pozwalających na „ute-rytorialnienie” polityk publicznych stanowią tzw. zasady metodologiczne (*methodological principles*), wypracowane i przyjęte przez Radę Unii Europejskiej w składzie ministrów ds. polityki spójności, w ramach prac prezydencji francuskiej. [Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, 2010] W dokumencie znalazło się między innymi zalecenie, dotyczące konieczności uwzględniania oddziaływania terytorialnego kluczowych strategii i polityk rozwojowych już na etapie ich planowania strategicznego. Innym postulatem jest poprawa komplementarności i powiązań pomiędzy kluczowymi strategiami i politykami sektorowymi a polityką spójności. W tym kontekście Rada Unii Europejskiej zaleca podjęcie działań prowadzących do pogłębienia wiedzy na temat oddziaływania terytorialnego kluczowych strategii i polityk rozwojowych oraz działań pozwalających na lepszy monitoring i ewaluację decyzji mających oddziaływanie terytorialne. Działania te, aby mogły być skuteczne, wymagają zorganizowania właściwej koordynacji, zarówno na poziomie europejskim, jak i na poziomie krajowym, a także promowania podejścia terytorialnego i projektów terytorialnych w tych wszystkich politykach sektorowych, które mają silne oddziaływanie terytorialne.

Ostateczny kształt przyszłej polityki spójności, uzależniony w dużym stopniu od jej wymiaru finansowego (oczekiwanej decyzji Parlamentu Europejskiego przyjmującej lub odrzucającej propozycję Rady Europejskiej w sprawie budżetu Unii Europejskiej na lata 2014–2020²) stanowić będzie poważny krok w kierunku uczynienia polityki spójności rzeczywistym instrumentem wspierania konkurencyjności terytoriów, poprzez wspieranie i kreowanie ich wewnętrznych potencjałów.

Bibliografia

- Barca F., 2009, An Agenda For A Reformed Cohesion Policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations, Independent Report prepared at the request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy, http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf.
- Castells M., 2008, Społeczeństwo sieci, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.

² Do chwili zamykania niniejszego artykułu nie odbyło się w Parlamencie Europejskim posiedzenie poświęcone budżetowi UE 2014–2020.

- Contribution of the ministers in charge of spatial planning and the cohesion policy gathered in Marseilles on 26 November 2008: Methodological contribution to the analysis of sector-based policies – recommendations for taking into account the territorial dimension in the key dossiers.
- Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, Komunikat Komisji, Bruksela, 3.3.2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna.
- Florida R., 2000, *The Learning Region*, [w:] *Regional Innovation, Knowledge and Global Change*, ed. Acs Z.J., New York.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: regiony, miasta, obszary wiejskie, 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Nowakowska A., 2011, *Regionalny wymiar procesów innowacji*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Szlachta J., Zaleski J., 2009, *Spójność terytorialna w kontekście reformy europejskiej polityki strukturalnej – operacjonalizacja wymiaru terytorialnego*, [w:] *Spójność terytorialna wyzwaniem polityki rozwoju Unii Europejskiej. Polski wkład w debatę*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej. Przekształcenie różnorodności w siłę, Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Komitetu Regionów i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, Komisja Wspólnot Europejskich, Bruksela 6.10.2008, COM(2008) 616 wersja ostateczna.

Monika Słupińska

TERRITORIALLY ORIENTED DEVELOPMENT IN THE NEW COHESION POLICY

Last twenty years is the period of the ongoing debate on regional policy paradigm shift in terms of its objectives, priorities, instruments, entities and geographical area of intervention. The changing challenges and developmental conditions, including the ongoing process of deepening and widening of the European integration process, make it necessary to change the model of cohesion policy.

Cohesion policy implemented by the European Union in recent years, evolving from a model of redistributive policies, focusing on the transfer of funds to disadvantaged regions in the direction of policy towards the use of endogenous potential and specific individual territories. Policy oriented in this way is to contribute to a better use of the development potential of the entire European Union to create growth, jobs and cohesion. The rationale for the proposed by the European Commission, the shape of the new cohesion policy are the conclusions of a series of studies and analyzes (OECD legacy – a new paradigm of regional policy, the report F. Barca – place-based development).

The purpose of this article is to draw attention to the changes in the model of EU cohesion policy, transforming the policy – increasingly – in the direction of policy towards territorial dimension.